

Provinciale Staten- en Waterschapsverkiezingen maart 2027

Voor lokale grootoudergroepen

Doel van dit document

In maart 2027 zijn de verkiezingen voor Provinciale Staten en de waterschappen. Provincies en waterschappen krijgen in de klimaatdiscussie vaak minder aandacht dan gemeenten of het Rijk, terwijl zij op cruciale terreinen de dienst uitmaken: van de energietransitie en natuurherstel tot waterveiligheid en droogtebestrijding. Dit document geeft:

1. Een overzicht van waar provincies en waterschappen over gaan, en waarom dat voor het klimaat belangrijk is.
2. De vertaling naar onze vijf thema's: klimaatrechtvaardigheid, energie en warmte, biodiversiteit, circulariteit en grondstoffen, en mobiliteit.
3. Een concrete aanpak om lokaal een groepje te vormen dat zich hiermee gaat bezighouden, contact legt met provinciale en waterschapsvertegenwoordigers, en meedoet aan de speciale Toekomstmeter voor PS en waterschappen.

Deel 1 — Wat doet de provincie, en waarover beslist zij?

Provincies zijn de “middenbestuurslaag” tussen Rijk en gemeenten. Zij stellen kaders vast waar gemeenten zich aan moeten houden, geven vergunningen af, verdelen geld en trekken regionale samenwerking. Voor klimaat zijn met name de volgende bevoegdheden relevant:

- **Ruimtelijke ordening (omgevingsvisie en omgevingsverordening):** de provincie bepaalt waar gebouwd mag worden, waar natuur en landbouw de ruimte krijgen, en waar bijvoorbeeld zonneparken of windmolens mogen komen. Gemeentelijke plannen moeten hierbinnen passen.
- **Energietransitie:** provincies coördineren de Regionale Energiestrategieën (RES) en geven vergunningen af voor grootschalige zonne- en windenergieprojecten. Zij bepalen mede het tempo en de locaties van hernieuwbare energie.
- **Natuur en landschap:** provincies zijn verantwoordelijk voor natuurbeleid, waaronder de aanleg en het beheer van het Natuurnetwerk Nederland, agrarisch natuurbeheer en de aanpak van stikstofproblematiek.
- **Milieu en vergunningverlening:** provincies verlenen vergunningen aan grote industriële bedrijven en houden toezicht op naleving van milieuregels (via omgevingsdiensten).
- **Mobiliteit en openbaar vervoer:** provincies beheren provinciale wegen en fietspaden en zijn verantwoordelijk voor de concessies van regionaal openbaar vervoer (bus, regionale trein, soms tram).
- **Economie en circulaire economie:** provincies stimuleren via subsidies en programma's de overgang naar een circulaire economie en duurzame landbouw.
- **Toezicht op waterschappen:** provincies houden toezicht op het functioneren van de waterschappen in hun gebied.
- **Financiën:** provincies verdelen budget via subsidies en cofinanciering aan gemeenten, natuurorganisaties en bedrijven, en bepalen daarmee mede welke klimaatprojecten van de grond komen.

Deel 2 — Wat doet het waterschap, en waarover beslist het?

Waterschappen (ook wel hoogheemraadschappen genoemd) zijn de oudste vorm van decentraal bestuur in Nederland en gaan specifiek over water. Hun taken raken direct aan de gevolgen van klimaatverandering:

- **Waterveiligheid:** aanleg en onderhoud van dijken, kades en duinen om Nederland te beschermen tegen overstromingen — een taak die zwaarder wordt naarmate de zeespiegel stijgt en rivierafvoeren extremer worden.
- **Waterkwantiteit / peilbeheer:** beheer van de waterstand in sloten, kanalen en polders; sturen op te veel water (wateroverlast door hevige neerslag) én te weinig water (droogte en verzilting).

- **Waterkwaliteit:** zorgen voor schoon oppervlaktewater, onder meer door de aanpak van meststoffen, medicijnresten en microplastics — relevant voor biodiversiteit onder en boven water.
- **Zuivering van afvalwater:** waterschappen beheren de rioolwaterzuiveringsinstallaties en werken aan energie- en grondstoffenterugwinning uit afvalwater (bijvoorbeeld biogas, fosfaat).
- **Klimaatadaptatie:** waterschappen werken samen met provincies en gemeenten aan het klimaatbestendig inrichten van het watersysteem, inclusief maatregelen tegen hitte en droogte.
- **Financiering:** waterschappen heffen eigen belastingen (watersysteemheffing, zuiveringsheffing) waarmee dit beleid wordt gefinancierd — ook een aandachtspunt voor klimaatrechtvaardigheid, omdat deze heffingen niet inkomensafhankelijk zijn.

Deel 3 — Onze thema's vertaald naar provincie en waterschap

Thema	Provincie	Waterschap
Klimaat-rechtvaardigheid	Eerlijke verdeling van lasten en lusten bij energieprojecten (wie profiteert, wie ondervindt hinder); toegankelijkheid van openbaar vervoer voor mensen met een kleine beurs; rekening houden met toekomstige generaties	Waterschapsbelasting is niet inkomensafhankelijk; kwijtscheldingsbeleid voor lage inkomens; bescherming van kwetsbare gebieden tegen wateroverlast
Energie en warmte	Regionale Energiestrategie (RES): locaties en tempo van zon- en windenergie; vergunningverlening grootschalige projecten; ruimte voor warmtenetten	Energie- en grondstoffenterugwinning uit afvalwater (biogas, warmte uit rioolwater)
Biodiversiteit	Natuurnetwerk Nederland, stikstofaanpak, agrarisch natuurbeheer, landschapsbeleid	Ecologisch waterbeheer, natuurvriendelijke oevers, waterkwaliteit als basis voor onderwaternatuur
Circulariteit en grondstoffen	Stimuleringsprogramma's circulaire economie, duurzaam bodembeheer, subsidies voor bedrijven	Terugwinning van grondstoffen (fosfaat, cellulose) uit afvalwaterzuivering
Mobiliteit	Provinciale wegen en fietsinfrastructuur, concessies openbaar vervoer, laadinfrastructuur	Beperkt direct, wel relevant via bereikbaarheid van dijken en waterwerken voor onderhoud en calamiteiten

Gebruik dit overzicht om te bepalen welke thema's in uw provincie het meest urgent zijn, en welk bestuursorgaan (provincie of waterschap, of beide) daarop aanspreekbaar is.

Deel 4 — Aan de slag: vorm een provinciaal groepje

Provincies en waterschappen zijn minder zichtbaar dan gemeenten, maar juist daarom kan een actieve grootoudergroep hier het verschil maken. Zet lokaal of provinciaal een klein groepje op dat zich specifiek richt op deze verkiezingen en de onderwerpen die daaruit voortvloeien.

Stap 1: Vorm het groepje

- Werf enkele grootouders (uit één of meerdere lokale groepen binnen de provincie) die bereid zijn zich hierin te verdiepen.
- Verdeel de vijf thema's, of de aandacht voor provincie versus waterschap, over de groepsleden.
- Zoek waar mogelijk aansluiting bij bestaande netwerken (andere maatschappelijke organisaties, natuur- en milieufederaties) om kennis en contacten te delen.

Stap 2: Leg contact

- Breng in kaart wie de relevante gedeputeerden zijn (met portefeuilles zoals klimaat, energie, natuur, mobiliteit) en wie de dagelijkse bestuursleden (heemraden) van het waterschap zijn.

- Breng ook de Statenfracties en de fracties in het algemeen bestuur van het waterschap in kaart, inclusief geborgde zetels (bijvoorbeeld voor landbouw en natuur) bij het waterschap.
- Vraag om een kennismakingsgesprek, bij voorkeur ruim vóór de verkiezingen, zodat er ook nog invloed mogelijk is op verkiezingsprogramma's.

Stap 3: Voer het gesprek

- Bespreek de eigen ervaringen en zorgen rond de vijf thema's, gekoppeld aan concrete provinciale of waterschapsdossiers.
- Vraag naar de stand van zaken en de plannen voor de komende bestuursperiode.
- Vraag expliciet naar de positie van de partij of bestuurder ten opzichte van klimaatrechtvaardigheid: wie draagt de lasten, en wie plukt de vruchten van beleid?

Stap 4: Stimuleer deelname aan de Toekomstmeter voor PS en waterschappen

- Er komt een speciale Toekomstmeter voor de Provinciale Staten- en waterschapsverkiezingen. Vraag politieke partijen en bestuurders om hieraan mee te werken.
- Leg uit waarom dit waardevol is: de Toekomstmeter maakt voor kiezers inzichtelijk hoe partijen scoren op klimaat- en toekomstbestendigheid, en zet het thema op de kaart in een verkiezing die daar van nature weinig media-aandacht voor krijgt.
- Koppel deelname aan de Toekomstmeter waar mogelijk aan het gesprek dat u al voert: vraag er tijdens of aan het eind van het gesprek expliciet naar.

Praktische tijdlijn richting maart 2027

Periode	Actie
Ruim vóór de verkiezingen	Groepje vormen, contacten in kaart brengen, eerste gesprekken voeren
Voorafgaand aan verkiezingsprogramma's	Inbreng leveren op de vijf thema's bij partijen die hun programma opstellen
Bij lancering van de Toekomstmeter	Partijen en bestuurders actief uitnodigen en stimuleren om mee te doen
In aanloop naar maart 2027	Resultaten van de Toekomstmeter gebruiken in gesprekken en lokale communicatie
Na de verkiezingen	Nieuwe coalitieakkoorden en collegeprogramma's van provincie en waterschap volgen en toetsen aan de eerder besproken punten

Bijlage: overzicht contactpersonen (sjabloon)

Functie	Naam	Partij	Portefeuille/thema	Contact gelegd (datum)	Vervolgst ap
Gedeputeerde					
Gedeputeerde					
Statenlid/fractie					
Heemraad/DB-lid waterschap					
AB-lid waterschap					

